

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและพัฒนาแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยยึดกรอบแนวคิดของ DANIEL GOLEMAN (1995) ซึ่งแบ่งความฉลาดทางอารมณ์ออกเป็น 5 องค์ประกอบด้วยกันคือ การตระหนักรู้อารมณ์ของตน การบริหารจัดการอารมณ์ของตน การสร้างแรงจูงใจ การรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น และการสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น จากนั้นผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสอบถามพฤติกรรมเกี่ยวกับการแสดงออกทางอารมณ์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมาประกอบในการสร้างแบบวัดซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราประมาณค่าแบบลิเคิร์ต มีช่วงการตอบเป็น 3 ระดับในตอนแรกสร้างจำนวน 100 ข้อแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมของข้อกระทงกับองค์ประกอบที่มุ่งวัด แล้วนำผลที่ได้มาปรับปรุงตามคำแนะนำ จำนวน 91 ข้อ จากนั้นนำไปทดลองใช้ครั้งที่ 1 กับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ปีการศึกษา 2543 สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี จำนวน 28 คน ตรวจสอบทางภาษาปรากฏว่ากลุ่มตัวอย่างให้ความเห็นว่าข้อความทุกข้ออ่านแล้วเข้าใจและเวลาที่เหมาะสมในการนำไปใช้ครั้งต่อไปคือ 20 นาที หลังจากนั้นนำไปทดลองใช้ครั้งที่ 2 กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 130 คน เพื่อมาคัดเลือกข้อกระทงที่เหมาะสมด้วยโปรแกรม BIGSTEPS โดยพิจารณาความเหมาะสมของข้อกระทงตามเกณฑ์ที่กำหนด แล้วข้อที่ผ่านเกณฑ์การคัดเลือกมาจัดพิมพ์เป็นแบบวัดฉบับจริงจำนวน 65 ข้อ ใช้เวลาในการตอบแบบวัด 15 นาที เพื่อนำไปใช้วัดกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,084 คนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการโดยนำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยไปให้โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทราบและกำหนดวัน เวลา ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แล้วผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง เมื่อได้ข้อมูลครบทุกโรงเรียนนำผลที่ได้มา ตรวจสอบความเหมาะสมของข้อกระทงได้ทั้งหมด 43 ข้อแล้วนำมาวิเคราะห์ค่าสถิติพื้นฐานและตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือวัดในด้านความเที่ยง ความตรง

สรุปผลการวิจัย

คะแนนของความฉลาดทางอารมณ์แบ่งตามองค์ประกอบได้ค่าสถิติพื้นฐานดังนี้

ด้านการตระหนักรู้อารมณ์ของตน จำนวน 11 ข้อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 26.45 คะแนน มัธยฐานเท่ากับ 26.5 ซึ่งหมายความว่า มี 50% ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างได้คะแนนสูงกว่า 26.5 และอีก 50% ที่มีคะแนนต่ำกว่า 26.5 และฐานนิยมเท่ากับ 26 หมายความว่า

คะแนนด้านนี้มีคนตอบได้คะแนน 26 มีความถี่สูงสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.15 หมายความว่า คะแนนที่ได้แต่ละค่านั้นเบี่ยงเบนจากค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.15 คิดเป็นค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย 9.90 ความเบ้ -0.22 แสดงว่าการแจกแจงของคะแนนมีลักษณะเบ้ซ้ายคือมีความถี่ของคะแนนส่วนมากค่อนข้างไปทางคะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ย ค่าความโด่ง -0.17 แสดงว่าการแจกแจงของคะแนนมีความโด่งต่ำกว่าโค้งปกติ

ด้านการบริหารจัดการอารมณ์ของตน จำนวน 9 ข้อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 21.34 คะแนน มัธยฐานเท่ากับ 22.00 ซึ่งหมายความว่า มี 50% ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างได้คะแนนสูงกว่า 22 และอีก 50 % ที่มีคะแนนต่ำกว่า 22 และฐานนิยมมีค่าเท่ากับ 22 หมายความว่าคะแนนด้านนี้มีคนตอบได้คะแนน 22 มีความถี่สูงสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.74 หมายความว่า คะแนนที่ได้แต่ละค่านั้นเบี่ยงเบนจากค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.74 คิดเป็นค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย 7.50 ความเบ้ -0.36 แสดงว่าการแจกแจงของคะแนนมีลักษณะเบ้ซ้ายคือมีความถี่ของคะแนนส่วนมากค่อนข้างไปทางคะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ย ค่าความโด่ง 0.10 แสดงว่าการแจกแจงของคะแนนมีความโด่งสูงกว่าโค้งปกติเล็กน้อย

ด้านการสร้างแรงจูงใจ จำนวน 9 ข้อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 23.00 คะแนน มัธยฐานเท่ากับ 23.00 ซึ่งหมายความว่า มี 50% ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างได้คะแนนสูงกว่า 23.00 และอีก 50 % ที่มีคะแนนต่ำกว่า 23.00 และฐานนิยมเท่ากับ 23.00 หมายความว่าคะแนนด้านนี้มีคนตอบได้คะแนน 23.00 มีความถี่สูงสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.33 หมายความว่า คะแนนที่ได้แต่ละค่านั้นเบี่ยงเบนจากค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.33 คิดเป็นค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย 5.42 ความเบ้ -0.48 แสดงว่าการแจกแจงของคะแนนมีลักษณะเบ้ซ้ายคือมีความถี่ของคะแนนส่วนมากค่อนข้างไปทางคะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ย ค่าความโด่ง -0.03 แสดงว่าการแจกแจงของคะแนนมีความโด่งต่ำกว่าโค้งปกติเล็กน้อย

ด้านการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น จำนวน 6 ข้อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.91 คะแนน มัธยฐานเท่ากับ 16.00 ซึ่งหมายความว่า มี 50% ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างได้คะแนน สูงกว่า 16.00 และอีก 50 % ที่มีคะแนนต่ำกว่า 16.00 และฐานนิยมเท่ากับ 17.00 หมายความว่าคะแนนด้านนี้มีคนตอบได้คะแนน 17.00 มีความถี่สูงสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.67 หมายความว่า คะแนนที่ได้แต่ละค่านั้นเบี่ยงเบนจากค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.67 คิดเป็นค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย 2.80 ความเบ้ -0.68 แสดงว่าการแจกแจงของคะแนนมีลักษณะเบ้ซ้ายคือมีความถี่ของคะแนนส่วนมากค่อนข้างไปทางคะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ย ค่าความโด่ง -0.15 แสดงว่าการแจกแจงของคะแนนมีความโด่งต่ำกว่าโค้งปกติเล็กน้อย

ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น จำนวน 8 ข้อ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 19.90 คะแนน มีฐานเท่ากับ 20.00 ซึ่งหมายความว่า มี 50%ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างได้คะแนนสูงกว่า 20.00 และอีก 50 %ที่มีคะแนนต่ำกว่า 20.00 และฐานนิยมเท่ากับ 19.00 หมายความว่า คะแนนด้านนี้มีคนตอบได้คะแนน 19.00 มีความถี่สูงสุด ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.22 หมายความว่า คะแนนที่ได้แต่ละค่าขึ้นเบี่ยงเบนจากค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.22 คิดเป็นค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย 4.92 ความเบ้ -0.20 แสดงว่าการแจกแจงของคะแนนมีลักษณะเบ้ซ้ายคือมีความถี่ของคะแนนส่วนมากค่อนข้างไปทางคะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ย ค่าความโด่ง -0.46 แสดงว่าการแจกแจงของคะแนนมีความโด่งต่ำกว่าโค้งปกติ

แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ในภาพรวม 43 ข้อ คะแนนเต็ม 129.00คะแนน มีผู้ได้คะแนนต่ำสุดและคะแนนสูงสุดเท่ากับ 71.00 และ 129.00 ตามลำดับ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 106.59 มีฐานเท่ากับ 107.00 ซึ่งหมายความว่า มี 50%ของจำนวนกลุ่มตัวอย่างได้คะแนนสูงกว่า 107.00 และอีก 50 %ที่มีคะแนนต่ำกว่า 107.00 และฐานนิยมมีค่าเท่ากับ 110.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 9.22 สัมประสิทธิ์การกระจายเท่ากับ 84.99 ความเบ้ -0.19 การแจกแจงของคะแนนมีลักษณะเบ้ซ้ายคือมีความถี่ของคะแนนส่วนมากค่อนข้างไปทางคะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ย ค่าความโด่ง -0.07 แสดงว่าการแจกแจงของคะแนนมีความโด่งต่ำกว่าโค้งปกติเล็กน้อย

แบบวัดความฉลาดทางอารมณ์จำนวน 65 ข้อ ได้ผลการคัดเลือกข้อกระทงที่เหมาะสมมากจากคะแนนการตอบแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ โดยพิจารณาความเหมาะสมของข้อกระทง จากเกณฑ์ INFIT และ OUTFIT ของ ZSTD มีค่าไม่เกิน /2/ ส่วน INFIT และ OUTFIT ของ MNSQ มีค่าไม่เกิน 1.2 มีจำนวน 43 ข้อ แบ่งเป็นองค์ประกอบด้านการตระหนักรู้ อารมณ์ของตน 11 ข้อ ได้แก่ข้อกระทงที่ 4, 5, 16, 22, 26, 28, 33, 42, 50, 55 และ 64 ด้านการบริหารจัดการอารมณ์ของตน จำนวน 9 ข้อ ได้แก่ข้อกระทงที่ 9, 13, 19, 27, 29, 35, 38, 56 และ 62 ด้านการสร้างแรงจูงใจ จำนวน 9 ข้อ ได้แก่ข้อกระทงที่ 2, 14, 24, 32, 37, 39, 43, 54 และ 61 ด้านการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ข้อกระทงที่ 3, 11, 31, 36, 44 และ 63 ด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น จำนวน 8 ข้อ ได้แก่ข้อกระทงที่ 1, 17, 34, 41, 45, 53, 58, และ 65 มีข้อกระทงจำนวน 8 ข้อ ได้แก่ข้อกระทงที่ 6, 8, 12, 20, 30, 46, 52 และ 57 ที่มีความเหมาะสมในลำดับรองลงมาคือมีค่า INFIT และ OUTFIT ของ ZSTD มีค่าเกิน /2/ ส่วน OUTFIT ของ MNSQ มีค่าไม่เกิน 1 ส่วนข้อกระทงที่มีความเหมาะสมน้อยที่สุดมีจำนวน 14 ข้อ คือข้อกระทงที่ 7, 10, 15, 18, 21, 23, 25, 40, 47, 48, 49, 51, 59 และ 60

ความเที่ยง (reliability) ค่าความเที่ยงแบบความสอดคล้องภายในของแบบวัดทั้งหมดเท่ากับ 0.85 ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการวัดเท่ากับ 3.55 และค่าความเที่ยงจำแนก

ตามองค์ประกอบย่อยพบว่ามีความเที่ยงอยู่ในช่วง 0.56 ถึง 0.64 เมื่อพิจารณาในแต่ละองค์ประกอบย่อยความคลาดเคลื่อนมาตรฐานในการวัดอยู่ในช่วง 1.06 ถึง 1.88

ความตรง (validity)

ความตรงตามเนื้อหา (content validity) จากการตรวจสอบความสอดคล้องของข้อกระทงกับองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ของผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน พบว่ามีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อกระทงองค์ประกอบที่มุ้งวัดจำนวน 91 ข้อมีค่าตั้งแต่ 0.5 – 1.00 ซึ่งถือว่าข้อกระทงนั้นวัดได้สอดคล้องกับองค์ประกอบที่มุ้งวัด (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2541)

ความตรงตามโครงสร้าง (construct validity) จากการตรวจสอบความตรงตามโครงสร้างของแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis) ผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ของความฉลาดทางอารมณ์พบว่าโมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์พิจารณาจากดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.93 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.92 และดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษ (RMR) มีค่าเท่ากับ 0.01 แต่ไค – สแควร์ (Chi-square) มีค่าสูงเท่ากับ 1597.47 ที่องศาอิสระ 801 เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ทั้ง 5 องค์ประกอบ คะแนนมาตรฐานมีค่าเป็นบวกตั้งแต่ 0.70-1.00 เรียงลำดับจากค่าน้ำหนักมากไปน้อยคือ องค์ประกอบด้านการสร้างแรงจูงใจ (MOTIVE) การจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น (HANDLING) การบริหารจัดการอารมณ์ของตน (MANAGE) การตระหนักรู้อารมณ์ของตน (AWARE) และการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น (RECOG) ซึ่ง มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ 1.00, 0.98, 0.96, 0.90 และ 0.70 ตามลำดับ โดยมีค่าความแปรผันร่วมกับความฉลาดทางอารมณ์ร้อยละ 99, 95, 93, 81 และ 49 ตามลำดับ

ปกติวิสัย (norm) โดยการแปลงคะแนนดิบที่ได้จากแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ให้อยู่ในรูปตำแหน่งเปอร์เซ็นต์ไทล์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสร้างเป็นนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่กำลังศึกษาในปีการศึกษา 2543 จำนวนทั้งสิ้น 1,084 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย

อภิปรายผลการวิจัย

ด้านความเที่ยง (reliability) ความเที่ยงแบบความสอดคล้องภายในของแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จำแนกตามองค์ประกอบย่อยขององค์ประกอบที่มีค่าความเที่ยงสูงที่สุดคือ การตระหนักรู้อารมณ์ของตน รองลงมาคือ การรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น การบริหารจัดการอารมณ์ของตน การจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น และการสร้างแรงจูงใจ มีค่าเท่ากับ

0.64, 0.60, 0.59, 0.57 และ 0.56 ตามลำดับ และมีค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ 0.85 ซึ่งถือว่ามีค่าความเที่ยงสูงพอสมควรตามเกณฑ์ที่ สวัสดิ์ ปทุมราช (2531) กล่าวว่าสัมประสิทธิ์ความเที่ยงควรมีค่า ตั้งแต่ 0.75 ขึ้นไปจึงจะถือว่าอยู่ในเกณฑ์ใช้ได้ และเมื่อศึกษาเปรียบเทียบกับงานวิจัยที่เป็นการสร้างแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ของวีระวัฒน์ และอุสา (2542) มีค่าความเที่ยงในด้านย่อยแบบความสอดคล้องภายในอยู่ในช่วง 0.76 ถึง 0.86 มีค่าความเที่ยงทั้งฉบับเท่ากับ 0.93 ซึ่งมีค่าสูงกว่าค่าความเที่ยงจากแบบวัดของผู้วิจัย แต่ก็มีจำนวนข้อมากถึง 99 ข้อซึ่งมีส่วนทำให้ค่าความเที่ยงสูงกว่าแบบที่มีจำนวนข้อน้อยกว่า และค่าความเที่ยงของ Goleman (Goleman, 1999 อ้างถึงในอรพินทร์ ชูชม, 2542) ได้ค่าความเที่ยงเพียง 0.18 ซึ่งถือว่าต่ำมาก ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีคุณภาพด้านความเที่ยงน่าเชื่อถือได้

ด้านความตรง (validity) จากการตรวจสอบความตรงตามโครงสร้างด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ค่าสถิติในการทดสอบมีความสอดคล้องกับเกณฑ์มีผลดังนี้ ค่าไค - สแควร์ (Chi-square = 1597.47) ค่าความน่าจะเป็น (P = 0.00) ดัชนีวัดความกลมกลืน (GFI) มีค่าเท่ากับ 0.93 ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) มีค่าเท่ากับ 0.92 และดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษ (RMR) มีค่าเท่ากับ 0.01 ค่าดัชนีเหล่านี้ พบว่าโมเดลความฉลาดทางอารมณ์มีความสอดคล้องกลมกลืนกับมูลเชิงประจักษ์ เมื่อพิจารณาจากค่าไค - สแควร์ซึ่งมีค่าสูงมาก แต่ยืนยันยืนยันว่าโมเดลความฉลาดทางอารมณ์มีความสอดคล้องกลมกลืนกับมูลเชิงประจักษ์เพราะในการตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลมีข้อจำกัดในกรณีทีกลุ่มตัวอย่างมีจำนวนมาก จะทำให้ค่าไค - สแควร์ มีค่าสูงมากด้วย จนอาจทำให้โมเดลไม่สอดคล้องกลมกลืนกับมูลเชิงประจักษ์ได้ ดังนั้นจึงต้องมีการผ่อนคลายข้อตกลงโดยการพิจารณาค่าไค - สแควร์ / df ซึ่งควรมีค่าน้อยกว่า 2.00 (Boleen, 1989) ซึ่งสรุปแล้วถือว่าโมเดลความฉลาดทางอารมณ์มีความสอดคล้องกลมกลืนกับมูลเชิงประจักษ์แสดงถึงคุณภาพของแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ที่สร้างและพัฒนาขึ้นนั้นมีความตรงเชิงโครงสร้าง เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักองค์ประกอบคะแนนดิบของความฉลาดทางอารมณ์ทั้ง 5 องค์ประกอบพบว่า มีค่าเป็นบวก ตั้งแต่ 0.14 - 0.28 และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกค่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบคะแนนมาตรฐานเรียงลำดับจากค่ามากไปน้อยคือ องค์ประกอบด้านการสร้างแรงจูงใจ (MOTIVE) การจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น (HANDLING) การบริหารจัดการอารมณ์ของตน (MANAGE) การตระหนักรู้อารมณ์ของตน (AWARE) และการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น (RECOG) มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ 1.00, 0.98, 0.96, 0.90 และ 0.70 ตามลำดับซึ่งถือว่าเป็นน้ำหนักองค์ประกอบที่ใกล้เคียงกับจำนวนข้อกระทงที่ผู้วิจัยคัดเลือกไว้จำนวนทั้งสิ้น 43 ข้อ โดยมีองค์ประกอบด้านการสร้างแรงจูงใจ การจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น การบริหารจัดการอารมณ์ของตน การตระหนักรู้อารมณ์ของตน และการรับรู้

อารมณ์ของผู้อื่น จำนวน 9, 8, 11, 9 และ 6 ข้อ ตามลำดับ จากค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่กล่าวมา แสดงว่าองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ที่มีความสำคัญมากที่สุดคือ การสร้างแรงจูงใจ รองลงมาคือ การจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น บริหารจัดการอารมณ์ของตน การตระหนักรู้อารมณ์ของตน และการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่นตามลำดับ องค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ทั้ง 5 ด้าน มีความแปรผันร่วมกับความฉลาดทางอารมณ์ (EI) มากที่สุดคือ การสร้างแรงจูงใจ ร้อยละ 99 การจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่นร้อยละ 95 บริหารจัดการอารมณ์ของตนเองร้อยละ 93 การตระหนักรู้อารมณ์ของตนเองร้อยละ 81 และการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่น ร้อยละ 49 จะเห็นว่าองค์ประกอบของความฉลาดทางอารมณ์ด้านการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่นมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบและค่าความแปรผัน (R^2) ซึ่งเป็นค่าต่ำกว่าด้านอื่นๆ ทั้งนี้ส่วนหนึ่งน่าจะมีสาเหตุจากคะแนนในด้านการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่นของนักเรียนไม่แตกต่างกันมากนัก ทำให้ความแปรปรวนในด้านนี้ต่ำ จึงส่งผลให้ค่าน้ำหนักองค์ประกอบและค่าความแปรผัน (R^2) มีค่าต่ำ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำแบบวัดไปใช้

1. ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียนควรนำแบบวัดนี้ไปใช้ในการวัดระดับความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียน
2. การนำแบบวัดไปใช้ในการวัดความฉลาดทางอารมณ์ควรเป็นไปเพื่อนำผลมาพัฒนาในส่วนที่ยังบกพร่องในแต่ละด้านของความฉลาดทางอารมณ์มากกว่าเป็นการนำผลมาเปรียบเทียบกันในระดับเรียน
3. เพื่อป้องกันการแก่งัดตอบให้มีคะแนนสูงๆ ดังนั้นในการนำแบบวัดไปใช้ควรชี้แจงให้นักเรียนเข้าใจว่าการตอบควรตอบให้ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุดและอธิบายให้ทราบว่าในการตอบแบบวัดนั้นไม่มีถูกหรือผิด เพื่อจะได้ข้อมูลที่ตรงตามสภาพที่เป็นจริงมากที่สุด

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัย

1. ควรมีการศึกษาถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความฉลาดทางอารมณ์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. ควรมีการสร้างและพัฒนาแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์ โดยใช้แนวคิดหรือทฤษฎีอื่นๆ หรือแนวหลักกรรมทางศาสนาพุทธ
3. ควรมีการทำวิจัยโดยสร้างแบบวัดความฉลาดทางอารมณ์โดยใช้เทคนิคอื่นบ้าง เช่น การกำหนดเป็นสถานการณ์

4. ในการทำวิจัยครั้งต่อไปอาจเปลี่ยนกลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตกรุงเทพฯ เพื่อจะได้เป็นตัวแทนที่ดีของประชากร
5. แบบวัดฉบับนี้องค์ประกอบด้านการรับรู้อารมณ์ของผู้อื่นและด้านการจัดการความสัมพันธ์กับผู้อื่น มีคนที่ได้คะแนนเต็มจำนวนมากซึ่งถือว่าเป็นข้อบกพร่องขององค์ประกอบทั้งสองด้านนี้จึงควรที่จะมีการพัฒนาต่อไป
6. แบบวัดฉบับนี้ผู้วิจัยสร้างมีน้ำหนักองค์ประกอบในแต่ละด้านของความฉลาดทางอารมณ์ที่ใกล้เคียงกับน้ำหนักองค์ประกอบจากผลการวิเคราะห์ทั้งนี้จึงสามารถทำการคัดเลือกใหม่ให้มีน้ำหนักที่ตรงมากขึ้นได้
7. แบบวัดฉบับนี้มีข้อกระทงบางข้อที่มีค่าความแปรผันต่ำ (R^2) อาจพัฒนาแบบวัดโดยการตัดข้อกระทงเหล่านี้ออก